

Slovensko združenje za
kronične nenalezljive bolezni

Ljubljana, 27. 3. 2024

SPOROČILO ZA JAVNOST

»Podpora spremembam ZOUTPI za varovanje javnega zdravja«

Nevladne organizacije, članice Slovenskega združenja za kronične nenalezljive bolezni (zKNB), v celoti podpiramo in zagovarjamo trenutne predloge sprememb Zakona o omejevanju uporabe tobačnih in povezanih izdelkov (ZOUTPI) v skladu z Direktivo EU, ki vključujejo prepoved arom in zaprtje kadilnic, kot ključne ukrepe za zaščito javnega zdravja.

Ljubljana, 27. marec 2024 – Trenutni predlogi sprememb ZOUTPI v Sloveniji se nanašajo na prepoved aromatiziranih dodatkov (z izjemo mentola) v tobačnih in elektronskih cigaretah, zaprtje kadilnic ter uvedbo sistema za odobritev novih tobačnih in nikotinskih izdelkov. Prepoved aromatiziranih dodatkov je ključen ukrep za zaščito javnega zdravja, saj ustvarjajo privlačno podobo tobačnih in povezanih izdelkov (vključno s sadnimi okusi in mentolom), ki niso primerni ne za otroke in mladostnike ne za odrasle.

Tobak je eden izmed vodilnih preprečljivih vzrokov smrti, saj v Sloveniji zaradi bolezni, ki jih povzroča kajenje tobaka in tobačnih izdelkov, vsako leto umre 3123 prebivalcev, kar predstavlja povprečno 9 smrti na dan.¹ To je več smrti, kot jih povzročijo vse nesreče skupaj (od števila prometnih nezgod, samomorov, posledic alkohola, prepovedanih drog in AIDS-a).² Mladostniki so izjemno dovzetni za razvoj zasvojenosti s tobakom (nikotinom), kar predstavlja resno grožnjo za naše zdravje. Raziskave kažejo, da mlajši, kot je posameznik ob začetku uporabe nikotinskih

¹ Nacionalni inštitut za javno zdravje. Tobačni in povezani izdelki. NIJZ, 2022.

² Koprivnikar H., Zupančič T., Lavtar D., Korošec A. Tobačni in povezani izdelki – Posledice, razširjenost uporabe in ukrepi. NIJZ, 2018.

Slovensko združenje za
kronične nenalezljive bolezni

Inštitut
za zdravje
in okolje

izdelkov, večja je verjetnost, da bo postal zasvojen in da bo zasvojenost še večja.³

Neža Polh, generalna sekretarka Slovenske zveze za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo, dodaja: “S potrditvijo predloga novele ZOUTPI v celoti bo Slovenija dosegla tudi občutno znižanje prevalece rabe tobaka in s tobakom povezanih izdelkov predvsem med mladimi.”

V trenutni situaciji v Sloveniji je ključnega pomena nujna uvedba popolne prepovedi vseh arom elektronskih cigaret. Ta ukrep se uvršča med številne ključne rešitve, ki zahtevajo sistematično obravnavo, saj se soočamo z različnimi izzivi, ki ogrožajo javno zdravje in pravice državljanov. Zavedati se moramo, da je učinkovita zaščita javnega zdravja in pravic državljanov neposredno povezana z implementacijo tovrstnih ukrepov, ki so ključni za zmanjšanje uporabe elektronskih cigaret ter preprečevanje njihovih škodljivih posledic na zdravje uporabnikov, zlasti mladih, ter širše populacije. Aroma mentola olajšuje uvajanje v kajenje, saj izboljšuje okus tobačnih izdelkov, kar je zlasti privlačno za mlade, ki so bolj ranljivi in dovzetni za tovrstne izdelke. Hladilni in anestetični učinki mentola ublažijo neprijetnosti, povezane s kajenjem, in privedejo do globljega vdihavanja tobačnega dima.⁴ Aromatizirani tobačni izdelki, zlasti izdelki z vsebnostjo mentola, otežujejo proces opuščanja kajenja pri mladih ter povzročajo višjo stopnjo zasvojenosti.⁵ Ta vsebnost dodatkov v tobačnih izdelkih ne ogroža zgolj zdravja mladih, temveč tudi posega v njihove pravice do zdravega okolja in dostopa do informacij, ki so ključne za oblikovanje ozaveščenih odločitev v zvezi z zdravjem posameznika. S tem se odpira nujna razprava o tematiki, ki zadeva pravice otrok in mladostnikov.

³ Koprivnikar H., Korošec A., Rehberger A., Lavtar D., Zupančič T., Rudolf A. Pregled najnovejših podatkov o uporabi tobačnih in povezanih izdelkov v Sloveniji. NIJZ, 2021.

⁴ Kreslake M. J., Wayne Ferris G., Alpert R. H., Koh K. H., Connolly N. G. Tobacco industry control of menthol in cigarettes and targeting of adolescents and young adults. Am J Public Health, 2008, 1685-92

⁵ Yerger B. Valerie, MC McCandless P. Menthol sensory qualities and smoking topography: a review of tobacco industry documents. Tobacco Control, 2011, 37-43.

Slovensko združenje za
kronične nenalezljive bolezni

Inštitut
za zdravje
in okolje

Za varstvo okolja je ključno nasloviti vpliv novih tobačnih izdelkov na naravo. Proces proizvodnje, uporabe in odstranjevanja odpadkov teh izdelkov lahko imajo hude negativne učinke na okolje in ekosisteme, kar prinaša dolgoročne posledice za celotno družbo.

Tomaž Gorenc, direktor Inštituta za zdravje in okolje, poudarja: *“Tobak predstavlja resno grožnjo okolju. Njegovo gojenje in proizvodnja porabita obsežne naravne vire, vključno z gozdovi in vodo, ter povzročata pomembne emisije ogljikovega dioksida. S tobačno industrijo je letno zaradi gojenja, proizvodnje in prevoza tobačnih izdelkov povezana poraba 600 milijonov dreves, 200.000 hektarjev površin, 22 milijard ton vode in 84 milijonov ton CO₂. Prav tako tobak in tobačni izdelki, zlasti cigaretni filtri, povzročajo obsežno onesnaževanje okolja. Treba je sprejeti strožje predpise, odgovorno ravnanje z odpadki in povečati javno zavedanje o okoljskem odtisu tobačne industrije.”*

Lobiranje tobačne industrije za uveljavitev politik, ki bi bile naklonjene njenim interesom na račun javnega zdravja, predstavlja kompleksno etično in regulatorno dilemo. Zato je nujno izvajanje celostne strategije, ki bo naslavljala tako zdravstvene kot okoljske vidike problematike uporabe aromatiziranih tobačnih izdelkov. Hkrati pa bo treba okrepiti regulativne okvire, ki bodo varovali javno zdravje in pravice posameznikov.

Manca Kozlovič, podpredsednica Mladinske zveze Brez izgovora Slovenija, je dopolnila: *“Po podatkih, ki jih je razkrila platforma Varuh integritete, vidimo, da je bila stopnja lobiranja industrije v zadnjem obdobju, kot smo predvidevali, visoka. To smo predvidevali zaradi spremenjenega člana v novem predlogu ZOUTPI, ki se je s popolno prepovedjo arom v tobačnih izdelkih, kar je bil prvotno sprejet predlog, ponovno dopolnil z izjemo za aromo mentola. V vseh teh srečanjih industrije z odločevalci, pisci zakonov in deležniki, ki so vpleteni v proces medresorskega usklajevanja zakonov, ocenjujemo, da obstaja velika možnost lobiranja za zakon ZOUTPI, saj je ravno člen o prepovedi arom ključen za pridobivanje čim mlajših kupcev*

Slovensko združenje za
kronične nenalezljive bolezni

Inštitut
za zdravje
in okolje

DRUŠTVO ZA ZDRAVJE SRCA IN OŽILJA SLOVENIJE

n excuse

inštitut za raziskave in razvoj

(novih) tobačnih izdelkov. Industriji pa je vselej pomembno, da obvaruje svoj dobiček in svoje uporabnike nadomesti z generacijami, ki še odraščajo.”

Običajni sistemi čiščenja zraka lahko odstranijo velike delce, vendar ne manjših delcev ali plinov, ki jih najdemo v pasivnem dimu. Edina učinkovita strategija za zmanjšanje izpostavljenosti tobačnemu dimu na varni ravni v notranjih okoljih in za zagotavljanje sprejemljive ravni zaščite pred nevarnostmi izpostavljenosti pasivnemu dimu je uvedba 100-odstotnih brezdimnih okolij, brez kadirnic.⁶ Prezračevanje in ločeni prostori za kajenje, ne glede na to, ali so posebej prezračevani ali ne, ne zmanjšujejo izpostavljenosti tobačnemu dimu na raven, ki bi bila varna za zdravje.

Za več informacij: <https://sncda.si/>

Za dodatne informacije in pojasnila smo vam na voljo na telefonski številki **(031) 880-520** (Matej Košir) ali e-poštnem naslovu: info@sncda.si/info@institut-utrip.si.

Lep pozdrav,

Franc Zalar, predsednik zKNB in podpredsednik Društva za zdravje srca in ožilja

Matej Košir, direktor Inštituta Utrip in vodja mreže Preventivna platforma

Manca Kozlovič, podpredsednica Mladinske zveze Brez izgovora Slovenija

mag. Nataša Jan, direktorica Društva za zdravje srca in ožilja Slovenije

Neža Polh, generalna sekretarka Slovenske zveze za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo (SZOTK)

Tomaž Gorenc, direktor Inštituta za zdravje in okolje (IZO)

⁶ World Health Organization. Protection from exposure to second-hand tobacco smoke: policy recommendations. WHO, 2007.